

Alina Klocek

Płocka Rafineria i Petrochemia
w latach 1959 - 2000

ORLEN

Sponsor główny

ALINA KLOCEK

PŁOCKA
RAFINERIA I PETROCHEMIA
W LATACH 1959-2000
monografia

Włodzimierzowi Senefimowiczowi
z życzeniem przyjęcia do rąk
autorskie

Alina Kłoczek

Płock. 2010. 07. 15

PŁOCK 2010

*Zdjęcia z prywatnych zbiorów Haliny Płuciennik
i Archiwum Stowarzyszenia Płockich Naftowców*

ISBN 978-83-62081-96-7

Wydawca:

P.P.-H. „DRUKARNIA” Sp. z o.o.

Skład, druk, oprawa:

P.P.-H. „DRUKARNIA” Sp. z o.o. Sierpc, tel./fax: 24 275-19-35

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
-------------	---

Rozdział 1.

Powstanie i rozwój Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w latach 1959-1989. Wpływ Zakładów na rozwój miasta	9
1.1. Uwarunkowania lokalizacji MZRiP w Płocku	9
1.2. Budowa kompleksu chemicznego i innych zakładów do 1964 roku	10
1.3. Produkcja rafineryjna i petrochemiczna	12
1.4. Wpływ MZRiP na rozwój miasta	14
1.4.1. Gwałtowny wzrost liczby mieszkańców	14
1.4.2. Rozwój budownictwa mieszkaniowego i towarzyszącej infrastruktury	15
1.4.3. Kształcenie kadr dla potrzeb przemysłu chemicznego	17
1.4.4. Płock - centrum rozwoju społecznego	20

Rozdział 2.

MZRiP w pierwszych latach transformacji ustrojowej (1989-1992)	23
2.1. Podjęcie działań związanych z komercjalizacją przedsiębiorstwa	23
2.2. Powołanie generalnego dyrektora MZRiP	25
2.3. Samodzielne kierowanie kompleksem rafineryjno-petrochemicznym	25
2.3.1. Określenie potrzeb w zakresie modernizacji i budowy nowoczesnych instalacji	25
2.3.2. Założenia programu ochrony środowiska	27
2.3.3. Struktura nakładów finansowych (źródła finansowania)	30
2.3.4. Zadania marketingowe przedsiębiorstwa	31

Rozdział 3.

Przekształcenia MZRiP w latach 1993 - 1998	33
3.1. Utworzenie Jednoosobowej Spółki Skarbu Państwa	33
3.2. Nowoczesne zarządzanie i restrukturyzacja przedsiębiorstwa	34
3.2.1. <i>Program działań dla restrukturyzacji Petrochemii Płock S.A.</i>	34
3.2.2. Powołanie zespołów odpowiedzialnych za realizację programu	43
3.2.3. Powołanie spółek handlowych	44
3.3. Realizacja własnego <i>Programu rozwoju</i>	46
3.3.1. Modernizacja i budowa proekologicznych instalacji	46
3.3.2. Strategia rozwoju rynku	47
3.3.3. Inwestycje kapitałowe	48
3.3.4. Działania na rzecz prywatyzacji	51
3.4. Petrochemia Płock S.A. a Unia Europejska	55
3.4.1. Dostosowanie jakości produktów do zachodnich parametrów	55
3.4.2. Realizacja Ekologicznego Programu Dostosowawczego oraz Programu „Odpowiedzialność i Troska” („Responsible Care”)	56
3.4.3. Działania na rzecz fundacji „Polska dla Europy”	60
3.5. Aspekty sponsoringu wielu sfer życia społecznego kraju	60

Rozdział 4.

Działalność Polskiego Koncernu Naftowego ORLEN S.A. w końcu XX wieku	65
4.1. Powołanie Polskiego Koncernu Naftowego S.A.	65
4.1.1. Inkorporacja Centrali Produktów Naftowych S.A. do Petrochemii Płock S.A.	65
4.1.2. Prywatyzacja i zmiany własnościowe Koncernu	67
4.2. Rola Koncernu w kraju i w Europie	69
4.2.1. Działalność handlowa i produkcyjna	69
4.2.2. Kontynuacja inwestycji i programów ekologicznych	72
4.2.3. Grupa Kapitałowa PKN ORLEN S.A.	73
4.2.4. Patronat nad wydarzeniami w regionie, w kraju i zagranicą	74

Rozdział 5.

Wpływ Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych na rozwój regionu płockiego	77
5.1. Zurbanizowanie społeczeństwa Płocka i jego okolic	77
5.2. Wzrost aktywności Towarzystwa Naukowego Płockiego i Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku	83
5.3. Ośrodek Kultury i Sztuki Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w Domu Technika	89
5.4. Zaangażowanie pracowników na rzecz regionu	93

Rozdział 6.

Aktywność społeczno - zawodowa kadry płockiego kompleksu rafineryjno-petrochemicznego	97
6.1. Wyspecjalizowana kadra i rozwój różnorodnych form szkolenia pracowników	97
6.2. Działalność Oddziału Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego w Płocku	103
6.3. Powstanie i działalność Towarzystwa Przyjaciół Petrochemii Płock S.A. (Stowarzyszenie Płockich Naftowców) w latach 1994-2001	106
6.4. Zaangażowanie w tworzenie Płockiego Parku Przemysłowo-Technologicznego	107

Podsumowanie	111
---------------------------	------------

Załączniki	119
-------------------------	------------

Wykaz źródeł i literatury	129
- źródła archiwalne	129
- źródła drukowane	129
- źródła prawa	130
- prasa	130
- druki zwarte	131
- artykuły w czasopismach i wydawnictwach ciągłych	132
- witryny internetowe	136

Spis tabel	137
-------------------------	------------

Spis zdjęć	139
-------------------------	------------

W S T Ę P

Przypadająca w 2009 roku pięćdziesiąta rocznica powołania Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych to doskonała okazja do przypomnienia dziejów największego polskiego kompleksu chemicznego, którego działalność przyczyniła się do zmiany charakteru miasta Płocka z typowo administracyjnego w przemysłowy oraz przekształcenia rolniczego charakteru województwa płockiego na przemysłowo-rolniczy. To także możliwość ukazania dorobku kilku pokoleń pracowników płockiej rafinerii i petrochemii, którzy szczególnie zasłużyli na słowa uznania i podziękowania za wpływ w rozwój firmy, która obecnie znajduje się w pierwszej dziesiątce - niektóre źródła podają, że nawet w pierwszej piątce - wśród największych, najnowocześniejszych i najaktywniejszych tego typu obiektów w Europie. Od 1999 roku płocki kompleks rafineryjno-petrochemiczny funkcjonuje jako Główny Zakład Produkcyjny Polskiego Koncernu Naftowego ORLEN Spółka Akcyjna. W związku z tym do rąk Państwa trafia okolicznościowe opracowanie historii Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych.

Uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 5 stycznia 1959 roku o zlokalizowaniu w Płocku zakładu przetwarzającego ropę naftową zaowocowała rozpoczęciem od podstaw budowy zakładu, wraz z dziesiątkami uruchamianych od zera przedsiębiorstw, ich kadrami techniczną i administracyjną oraz całą towarzyszącą temu przedsięwzięciu infrastrukturą. Stopniowo zakład rozrastał się nie tylko pod względem technologicznym, wymuszonym postępowaniem technicznym i potrzebami kraju, ale również organizacyjno-prawnym, związanym ze zmianami ekonomicznymi kraju po transformacji ustrojowej.

Płocki kompleks rafineryjno-petrochemiczny w latach 1959-1992 działał jako przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne. Następnie od 1993 roku, przez pięć lat, był spółką akcyjną pod nazwą Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne Spółka Akcyjna, która mogła używać skrótu - Petrochemia Płock S.A. W 1999 roku ponownie zmieniono nazwę płockiego kompleksu chemicznego na Polski Koncern Naftowy Spółka Akcyjna, który po połączeniu z Centralą Produktów Naftowych S.A. został największym polskim producentem i dystrybutorem paliw oraz jedynym wytwórcą wybranych produktów petrochemicznych. Od 2000 roku Polski Koncern Naftowy ORLEN Spółka Akcyjna znalazł się w gronie pionierów produkujących benzyny ekologiczne w skali Europy, stał się liderem polskiej gospodarki bardzo wrażliwym na potrzeby i oczekiwania odbiorców.

Dotychczas ukazały się dwie monografie historyczne poświęcone Mazowieckim Zakładom Rafineryjnym i Petrochemicznym działającym jako przedsiębiorstwo państwowe: *Petrochemia a rozwój Płocka* autorstwa Jakuba Chojnackiego (wyd. I 1976, wyd. II 1977) oraz album wydany w 1986 roku przez MZRiP p.t. *Płocka Petrochemia w latach 1960-1985* pod redakcją Wiesława Końskiego.

Książka, którą Państwu dedykuję, ukazuje charakter przemian niezwykle, wielkiego i jedynego polskiego kompleksu rafineryjno-petrochemicznego oraz jego rolę w Płocku i regionie, podczas zmieniających się warunków politycznych i społeczno-gospodarczych, w czterech przedziałach czasowych:

- pierwszy obejmuje lata 1959-1989, związane z działalnością przedsiębiorstwa państwowego Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w warunkach gospodarki scentralizowanej;
- drugi odnosi się do lat 1990-1992, czyli pierwszych lat likwidacji systemu nakazowo-rozdzielczego, podczas których rozpoczął się proces usamodzielniania przedsiębiorstwa już nie państwowego, ale jeszcze nie sprywatyzowanego;
- trzeci to powstanie i rozwój Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych Spółka Akcyjna używająca skrótu Petrochemia Płock S.A. w warunkach gospodarki rynkowej w latach 1993-1998;
- czwarty przypomina lata 1999-2000, czyli początki tworzenia narodowego koncernu paliwowego.

Monografia MZRiP charakteryzuje postawy wyspecjalizowanej kadry i pracowników plockiego kompleksu rafineryjno-petrochemicznego wobec wyzwań stojących przed nimi w poszczególnych etapach jego działalności. Na uwagę zasługuje fakt, iż właściwie ukierunkowany wysiłek i podjęty w odpowiednim czasie umożliwił samodzielne funkcjonowanie przedsiębiorstwa w warunkach gospodarki rynkowej oraz przyczynił się do różnorodnych istotnych zmian pozwalających na wzrost efektywności gospodarowania, a także doprowadził do jego konkurencyjności na rynku krajowym i zagranicznym. Bardzo szybkie wprowadzenie unikatowych technicznie rozwiązań w skali świata możliwe było przede wszystkim dzięki zaangażowaniu pracowników plockiego kompleksu rafineryjno-petrochemicznego, którzy chętnie uczyli się obsługi i eksploatacji nowych instalacji.

Nowoczesne rozwiązania technologiczne i organizacyjne to wielka zasługa fachowej kadry, która nie traciła kontaktu z najlepszymi zdobyczami techniki światowej, nawet w czasach trudności gospodarczych. Działalność tej kadry nie ograniczała się do obowiązków związanych stricte z pracą na terenie Zakładu. Znaczna grupa pracowników MZRiP aktywnie udzielała się społecznie w ramach struktur plockiego oddziału Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego oraz Towarzystwa Przyjaciół Petrochemii Płock S.A. - w 2001 roku nastąpiła zmiana nazwy tej organizacji na Stowarzyszenie Płockich Naftowców. Wielu z nich zaangażowanych było w misję tworzenia wokół kompleksu rafineryjno-petrochemicznego Plockiego Parku Przemysłowo-Technologicznego.

Monografia *Płocka Rafineria i Petrochemia w latach 1959-2000* to całościowe opracowanie historyczne dotyczące powołania, budowy, uruchomienia produkcji, rozbudowy i modernizacji Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w latach 1959-2000. Jej napisanie było możliwe przede wszystkim dzięki wykorzystaniu dokumentów, które znajdują się w Archiwum Zakładowym PKN ORLEN S.A. oraz raportów rocznych firmy, artykułów własnych publikowanych m.in. w *Biuletynie miasta Płocka*, *Tygodniku Płockim*, *Petro-Echu* – tygodniku Petrochemii Płock S.A., *Notatkach Płockich* – kwartalniku Towarzystwa Naukowego Plockiego. Uzupełnieniem materiałów archiwalnych stały się wywiady, które przeprowadzałam z pracownikami plockiego kompleksu rafineryjno-petrochemicznego, a przede wszystkim z seniorami obecnie emerytowanymi pracownikami Polskiego Koncernu Naftowego ORLEN S.A.

Książka p.t. *Płocka Rafineria i Petrochemia w latach 1959-2000* liczy sześć rozdziałów, które chronologicznie prezentują poszczególne etapy związane z budową, uruchomieniem produkcji i rozwojem plockiego kompleksu chemicznego oraz jego wpływem na sytuację społeczną i gospodarczą na Mazowszu Płockim.

W rozdziale I przypomniano dzieje Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w latach 1959-1989. Szczególną uwagę zwrócono na uwarunkowania lokalizacji zakładów chemicznych w Płocku wynikające z polityki wewnętrznej i międzynarodowej ówczesnych władz partyjnych. Scharakteryzowano rodzaj i wielkość produkcji, którą określały poszczególne plany pięcioletnie i decyzje podejmowane przez władze państwowe w ramach systemu nakazowo-rozdzielczego. Ponadto uwzględniono wpływ MZRiP na powstawanie innych zakładów przemysłowych, niezbędnych przy budowie plockiego kompleksu chemicznego, oraz zmiany w dotychczasowym charakterze Płocka i okolic.

W rozdziale II opisano MZRiP w pierwszych latach transformacji ustrojowej do 1992 roku. W tym czasie wielkim zmianom w kraju towarzyszyły zmiany w Płocku, kiedy m.in. podjęto działania rozpoczynające komercjalizację kompleksu rafineryjno-petrochemicznego. Po raz pierwszy w dziejach przedsiębiorstwa Komisja Konkursowa powołała generalnego dyrektora, który wraz z zespołem pracowników dostrzegających konieczność niezbędnych reform, rozpoczął samodzielne kierowanie MZRiP. Określono potrzeby kompleksu chemicznego w zakresie modernizacji i budowy proekologicznych instalacji, ustalono źródła finansowania oraz zadania marketingowe przedsiębiorstwa. Zaproponowano program przebudowy całej firmy tak, aby mogła rozwijać się na wolnym rynku.

Rozdział III prezentuje dzieje Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych Spółka Akcyjna, skrót Petrochemia Płock S.A., w latach 1993-1998, czyli od powstania, poprzez lata dynamicznego rozwoju, aż do momentu połączenia z Centralą Produktów Naftowych S.A. W ramach przygotowań do gospodarki rynkowej dotychczasowe przedsiębiorstwo państwowe MZRiP zostało przekształcone w spółkę akcyjną, a także z typowo produkcyjnego w firmę produkcyjno-handlową. Systematycznie wprowadzono nowoczesne zarządzanie i restrukturyzację przedsiębiorstwa.

Mimo braku pomocy ze strony państwa rozpoczęto realizację ustalonego „Programu rozwoju na lata 1992-2000” w oparciu o własne środki i kredyty. Dostrzegając wówczas konieczność natychmiastowych zmian w obliczu wolnego rynku, samodzielnie uporano się z bardzo trudną sytuacją finansową i przeprowadzono gruntowną modernizację oraz wybudowano nowe proekologiczne instalacje, dzięki którym dostosowano jakość produktów do zachodnich parametrów. Opracowano strategię rozwoju rynku i tworzenia inwestycji kapitałowych. Ponadto podejmowano działania zmierzające do integracji z Unią Europejską.

W rozdziale IV ukazano rolę i miejsce płockiej rafinerii i petrochemii w ramach działalności Polskiego Koncernu Naftowego ORLEN Spółka Akcyjna na przełomie XX i XXI wieku, który rozwijał się w kierunku międzynarodowej firmy handlowo-produkcyjnej.

Rozdział V przedstawia wpływ Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych na rozwój w regionie płockim. Zlokalizowanie w Płocku największego i najnowocześniejszego polskiego kompleksu chemicznego przyczyniło się do przekształcenia lokalnej i bardzo tradycyjnej, rolniczej społeczności w nowoczesne zurbanizowane społeczeństwo. Nastąpił znaczący wzrost zamożności mieszkańców Płocka i okolic, które wyróżniały się ożywieniem gospodarczym poprzez budowę nowych zakładów przemysłowych, m.in. w Gostyninie, Kutnie, Łęczycy i Żychlinie. W związku z napływem do Płocka kadry z wyższym wykształceniem podejmującej pracę w MZRiP, znacznie uaktywniło swoją działalność Towarzystwo Naukowe Płockie i jego nowe oddziały. Ośrodek Kultury i Sztuki Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych działający w Domu Technika w Płocku odegrał znaczącą rolę w kształceniu zainteresowań muzycznych, kultywowaniu tradycji ludowej, upowszechnianiu fotografii, plastyki, propagowaniu czytelnictwa wśród dzieci, młodzieży i dorosłych z Płocka i okolic.

Przykłady zaangażowania pracowników MZRiP na rzecz regionu to przede wszystkim prace związane z odbudową Zespołu Pałacowo-Parkowego w Srebrnej i Parku na Zdunach w Płocku.

Ludziom płockiego kompleksu rafineryjno-petrochemicznego został poświęcony rozdział VI. Zwrócono uwagę na fakt, iż bardzo szybkie wprowadzanie unikatowych technicznie rozwiązań w skali świata, możliwe było także dzięki ogromnemu zaangażowaniu pracowników firmy, którzy chętnie uczyli się obsługi i eksploatacji nowych instalacji. To sukces wielkiej roli fachowej kadry, która nie traciła kontaktu z techniką światową oraz doprowadziła do odtworzenia potencjału technicznego, dzięki czemu produkcja stała się bardziej efektywna, tańsza i z mniejszym wpływem na środowisko. Ponadto opracowano strategię rozwoju rynku i tworzenia inwestycji kapitałowych. Znaczna grupa pracowników płockiej rafinerii i petrochemii uczestniczyła w pracach oddziału Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego oraz Towarzystwa Przyjaciół Petrochemii Płock S.A. – obecnie jest to Stowarzyszenie Płockich Naftowców. Wielu z nich zaangażowanych było w misję tworzenia Płockiego Parku Przemysłowo-Technologicznego.

Wiedza, umiejętności, zaangażowanie i entuzjazm pracowników z długim stażem pracy w Mazowieckich Zakładach Rafineryjnych i Petrochemicznych zostały docenione. Ogółem w latach 1969-1999 wyróżniono 337 osób odznaką „ZASŁUŻONY PRACOWNIK PETROCHEMII”, a w 2000 roku 20 osób otrzymało tytuł „WYRÓŻNIONY PRACOWNIK PKN ORLEN S.A.”

Należy pamiętać, iż wśród zasłużonych są pracownicy ponad 30 biur projektowych, kilkunastu instytutów i uczelni, kilkudziesięciu firm wykonawczych, kilkuset dostawców maszyn i urządzeń oraz wielu innych instytucji i organizacji. Wdzięczność należy się tym wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tego wyjątkowego dzieła, tej największej i niezwyklej polskiej firmy rafineryjno-petrochemicznej.

Najnowsza historia tysiącletniego Płocka - niegdyś znaczącego grodu, stolicy państwa polskiego - rozpoczyna się od pojawienia Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych, których pracownicy w istotny sposób przyczynili się do przekształcenia wizerunku współczesnego miasta w potężne „zagłębienie rafineryjno-petrochemiczne”, które otrzymało miano stolicy polskiej chemii.

Alina Klocek
Płock, 2009.